

3. fejezet

bevezető

Ideje összeraknunk, hogy a fogyasztó mit tud, és mit szeretne megvásárolni. A költségvetési egyenes egyrészt megmutatta, hogy a mindenből nagyon kevés pedig nem hatékony elköltése a jövedelemnek, a mindenből nagyon sok pedig nem elérhető. A költségvetési egyenes mentén viszont azt találtuk, hogy a csak az egyikből, de abból sokat, vagy csak a másikkól, de abból sokat választások egyaránt megvalósíthatók, de itt már megjelent az alternatív költség: az árak által meghatározott árarányok mentén képes a fogyasztó elcserélni egymással a két terméket, azaz valamennyit föl kell áldoznia az egyikből ahhoz, hogy a másikkól többet kaphasson. Ha ehhez hozzátesszük a jól viselkedő közömbösségi görbéket, akkor egyrészt a konvexitás feltételből tudjuk, hogy a szélsőséges kombinációkhoz képest az átlagos összetételű jószágkosarakat preferálja a fogyasztó. Másrészt tudjuk, hogy bármely jószágkombináció esetében a helyettesítési határráta, a közömbösségi görbe meredeksége megmutatja, hogy a fogyasztó hogyan értékeli egymáshoz képest a két terméket, milyen arányban hajlandó legföljebb elcserélni az egyiket a másikkra.

Azt is láttuk, hogy két fogyasztó tud egymással kölcsönösen előnyös cserébe bocsátkozni, ha helyettesítési határrátáik eltérnek. Csak meg kell állapodniuk a cserearányban. Amikor a vásárló bemegy a boltba, akkor azonban nem a többi vásárlóval, hanem magával a bolttal, sőt, az egész piaccal cserél. És nem is nagyon történik alkudozás a cserearányokról, hiszen a boltban kiírt árak alapján ki tudja számolni a cserearányt nem is csak x és y , hanem bármely két termék között. Úgyhogy a jószágkosarának összetételét addig-addig változtatgatja, amíg helyettesítési határrátájával el nem éri a bolt által diktált cserearányokat: a jószágkosár átrendezésével nem növelheti tovább a jólétét, elérte az optimális jószágkosarat, a lehető leghasznosabban költötte el a jövedelmét. És – ami szintén lényeges – minden más fogyasztó is így tesz, és ezért lesz az, hogy amikor kijönnek a boltból, nem kezdenek el egymással cserélgetni: mert a boltból mindenki más-más összetételű jószágkosárral jön ugyan ki, mégis ami közös bennük, az a helyettesítési határráta, a javak relatív értékelése.

A kereslet és a kínálat kialakítja az egyensúlyi árakat, ha hagyjuk a piaci mechanizmust érvényesülni, az emberek optimalizáló magatartása pedig elintézi nekünk, hogy a kiaknázzunk minden lehetséges előnyt, ami a kölcsönösen előnyös cserékből származhat. És mindezt anélkül, hogy bárkinek különösebben ismernie kellene bárki mást! Ez a piac csodája, az úgynevezett „láthatatlan kéz”. Az önmaguk számára a legkedvezőbb helyzetet kereső egyének összehangolt viselkedéséből a társadalmi jólét maximuma hamarabb, nagyobb valószínűséggel előáll, mintha ezek az egyének azt a célt tűzték volna ki, hogy megkeressék a társadalmi jólétet maximalizáló jószágelosztást. A láthatatlan kéz fogalma egészen Adam Smith brit közgazdászig, a modern közgazdaságtan atyjáig nyúlik vissza a 18. század végére.

Bármiféle változás, ami a befolyásoló tényezőkben bekövetkezne (ahogyan korábban vizsgáltuk: a jövedelem, vagy a termék árainak változása, esetleg, az ízlésvilág változása, amivel itt most nem fogunk foglalkozni) a piac egyensúlyt kereső magatartása és a fogyasztók

egyéni optimalizálása által a megtermelt javak mennyiségét illetve azok elosztását megváltoztatja ugyan, de az hogy mindenkinek egyforma helyettesítési határrátája legyen a végén, tehát hogy minden előnyt kihasználjunk, amit az egyének közötti kölcsönösen előnyös cserék lehetővé tesznek, ez nem változik meg.

Az optimalizálás módszere, amit ebben a fejezetben megismerünk, a kurzus során számos alkalommal visszaköszön még, úgyhogy hasznos lesz jól megértenie, hogy miért úgy jutunk el az optimális megoldáshoz, ahogy, illetve, hogy mit is jelent az, hogy egy végeredmény a lehető legjobb, vagyis optimális (vigyázat: nincs olyan szó, hogy „legoptimálisabb”).

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE